

Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu
ks. prof. zw. dr hab. Wiesław Wenz
Kierownik Katedry Prawa Kanonicznego i Prawa Wyznaniowego

50-329 Wrocław; pl. Katedralny 12/6
email: wwenz@archidiecezja.wroc.pl
kom.: +48/694448176; 071/321-74-15

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Wprowadzenie

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr-lic. BARBARY IMIELSKIEJ, pt. *Sytuacja prawna dziecka w rodzinie adopcyjnej i zastępczej w polskim i kościelnym porządku prawnym*, Warszawa 2017, ss. 248, została przygotowana w związku z uchwałą Rady Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, o czym poinformował Wielce Szanowny Dziekan Wydziału w swoim piśmie z dnia 29 września 2017 roku.

Prezentacja rozprawy i ocena wstępna

Rozprawa Pani mgr-lic. BARBARY IMIELSKIEJ pt. *Sytuacja prawna dziecka w rodzinie adopcyjnej i zastępczej w polskim i kościelnym porządku prawnym*, została napisana na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, pod kierunkiem Prodziekana tegoż Wydziału, ks. prof. UKSW dra hab. Marka SAJA. Rozprawa doktorska składa się z karty tytułowej, spisu treści [s. 2-5], wykazu skrótów [s. 6-8], wstępu [s. 9-14], czterech rozdziałów: [I – s. 15-60]; [II – s. 61-109]; [III – s. 110-172]; [IV – s. 173-212], zakończenia [s. 213-219] oraz bibliografii [s. 220-248].

Merytoryczną ocenę rozprawy doktorskiej Pani mgr-lic. BARBARY IMIELSKIEJ chciałbym wskazać, iż opracowanie w wymiarze więcej niż podstawowym opisuje i systematyzuje zagadnienia istotne dla wiarygodnego opisu pozycji cywilnej i kanonicznej dziecka, które znalazło się w okolicznościach zupełnie od niego niezależnych, a które toczą się według scenariusza opracowanego przez dorosłych, ufam, że świadomie odpowiedzialnych za dobro młodego człowieka i troskę o jego prawidłowy rozwój. Takie przesłanki nie tylko prawne winny inspirować podstawę odpowiedzialnej troski każdej społeczności o losy dziecka: zarówno państwowej jak i kościelnej. Autorka poświęciła zintegrowane tematycznie studium dwóm zagadnieniom, a mianowicie sytuacji prawnej dziecka w środowisku rodziny adopcyjnej (nowego dla niego środowiska życia i osobowych relacji, ufam że o charakterze stabilizacji prawnej i życiowej), jak

również w środowisku realizowanej pieczy zastępczej (rodzina zastępcza), która ma w zamyśle prawodawcy charakter czasowego pobytu i sprawowanej pieczy, która jednak często się przedłuża nie z winy dziecka. Pożytecznym jest intencja i cel opracowania doktorskiego, w którym Autorka zrealizowała w poważnym wymiarze swoje zamierzenie, a mianowicie *ukazanie sytuacji prawnej dzieci przysposobionych i pozostających w rodzinie zastępczej* (s. 11). Doktorantka wystarczająco ukazała, iż problemy prawne i faktyczne związane z aktualną pozycją cywilną i kanoniczną dzieci adoptowanych i pozostających w pieczy zastępczej są wielowątkowe i wieloaspektowe. Przeprowadzona analiza naukowa tych złożonych problemów może stanowić wydatną i specjalistyczną pomoc w uzyskaniu odpowiedzi na liczne pytania z zakresu prawnej i kanonicznej pozycji dzieci wychowujących się i żyjących poza środowiskiem własnej rodziny generacyjnej. Naukowy trud Autorki rozprawy z pożytkiem i konsekwentnie zmierza do bardziej obiektywnego ukazania aktualnego stanu prawnego (cywilnego i kanonicznego) tych osób, ich aktualnego statusu i istotnych relacji, w jakie wchodzi zarówno w społeczności państwowej jak i kościelnej.

Rozprawa doktorska Pani mgr-lic. BARBARY IMIELSKIEJ wpisuje się niewątpliwie w działania znaczące, aktualne i bardzo ważne dla rozwoju literatury i opracowań kanonistycznych, w którym Autorka z prawdziwą praktyczną biegłością podjęła się uporządkowania stanu prawnego w zakresie podjętych zagadnień, zarówno w wymiarze źródeł i literatury prawa cywilnego oraz kanonicznego. To uporządkowanie było konieczne, aby z pożytkiem dokonać charakterystyki instytucji samego małżeństwa zarówno w prawie kościelnym, jak i cywilnym polskim, z uwzględnieniem komplementarności zasad prawa małżeńskiego, zintegrowanych wzajemnych obowiązków małżeńskich, kwestii posiadania potomstwa, czy też istotnych dla zagadnienia przeszkód do zawarcia i zrealizowania przedmiotu zgody małżeńskiej, zwłaszcza trudnej sytuacji dzieci ze względu na mentalność i działania rozwodowe i separacyjne ich rodziców: zarówno dzieci biologicznych, jak i adoptowanych [rozdział I]. W rozdziale II Autorka ukazała prawne aspekty rodzicielstwa i istotne dla tego zagadnienia problemy, a mianowicie: prawno-kanoniczny wymiar instytucji rodziny, zagadnienie pochodzenia dziecka z analizą *prawa do poznania własnej tożsamości*, aktualnej prawnej pozycji rodziców wobec dziecka ze szczegółową egzemplifikacją zagadnienia władzy rodzicielskiej, a szczególnie jej wygaśnięcia, zawieszenia, ograniczenia lub definitywnego pozbawienia. Natomiast III rozdział Autorka rozprawy poświęciła w logicznym działaniu instytucji przysposobienia i uznania dziecka w prawie polskim w konfrontacji treściowej z pojęciem adopcji w prawie kanonicznym. Rozważania Autorki stanowią zintegrowaną kompletną całość skomplikowanych zagadnień, jednak koniecznych dla całościowego oglądu i zrealizowania tej części tezy opracowania doktorskiego. Całościowy opis odnosi się do rzetelnego i wiarygodnego ustalenia aktualnej pozycji cywilnej i kanonicznej dziecka adoptowanego, jak również prawnych skutków, jakim

podlega po sfinalizowaniu podjętych działań, zarówno w przestrzeni publicznej, jak i we wspólnocie Kościoła katolickiego (to nie tylko ściśle uporządkowane działania kancelaryjne i metrykalne). Autorka udowodniła, że stać ją na rzetelną interpretację przepisów prawa cywilnego oraz promulgowanych norm kanonicznych, koniecznych dla dokonania wiarygodnej charakterystyki prawnej dziecka adoptowanego i środowiska jego nowej ludzkiej egzystencji. Na bardzo pozytywną ocenę zasługują również szczegółowe rozważania interpretacyjne Doktorantki zawarte w IV rozdziale rozprawy, a mianowicie: *Rodzina zastępcza i inne formy pieczy zastępczej*. Podjęte zagadnienia jak: istota rodzicielstwa zastępczego, pojęcie pieczy zastępczej i jej funkcja społeczna, ustanowienie rodziny zastępczej i prawa dziecka w tym nowym dla niego środowisku, prawa rodziny naturalnej, więź prawna w rodzinie zastępczej, ale i sprawa chrztu w rodzinie zastępczej, co wiąże się z ukierunkowaną już formacją religijną dziecka powierzonego pieczy zastępczej.

Od strony technicznej rozprawa doktorska Pani mgr-lic. BARBARY IMIELSKIEJ została napisana w języku polskim, liczy 248 stron tekstu i ważnych metodologicznych komponentów. Kompozycja poszczególnych rozdziałów jest harmonijna, rozdziały stanowią pod względem tematycznym zintegrowaną całość. Po wnikliwej lekturze jestem przekonany, że przedstawiona do recenzji rozprawa jest pracą samodzielną, a sama Autorka potrafiła wiarygodnie przekonać o dobrym, trafnym i precyzyjnym określeniu zakresu badań naukowych, potraktowaniu źródeł i ważnych dla tej specjalistycznej tematyki naukowych opracowań. Tak dokładna kwerenda źródłowa znacząco podnosi wartość i walor prezentowanego opracowania, istotnego dla rozwoju polskiej kanonistyki i opracowań z pogranicza prawa wyznaniowego. Sposób cytowania, merytoryczne odniesienia do źródeł i wykorzystanej literatury przedmiotu uważam za ujednolicony, nie zauważyłem istotnych mankamentów, tak w zakresie metodologicznej dokumentacji pod kreską, jak i w kompletnych zapisach bibliograficznych. Natomiast zauważyłem w dysertacji rzetelną konsekwencję w działaniach Autorki, popartą praktycznymi rozwiązaniami istotnych prawnych problemów i zastosowaną precyzją w przygotowaniu części metodologicznej rozprawy. Doktorantka wykazała kobiecą staranność w realizacji koniecznych elementów konstytutywno-formalnych, charakterystycznych i wymaganych dla wiarygodności wstępu i zakończenia rozprawy, jak również wielką dokładność i pilność w zgromadzeniu źródeł, literatury i naukowej dokumentacji w przypisach. Jednakże we wstępie zabrakło mi szczegółowej charakterystyki literatury przedmiotu, a w treści rozprawy oczekiwanych wniosków, merytorycznie zamykających poszczególne części opracowania doktorskiego. Poza tym Autorka jednak dobrze zadbała o wierne stosowanie zasady poprawności metodologicznej. W samej treści można dostrzec jedynie kilka nieprawidłowości stylistycznych, czy też kontemplacyjno-teologiczny tok narracji omawianego zagadnienia. Nie jestem jednak za tym, aby ostatecznie te niektóre sformułowania korygować, bowiem nie

mają one najmniejszego wpływu na prezentowaną merytoryczność tak szczegółowego i specjalistycznego opracowania. Także w pozostałych kwestiach staranność Autorki jest widoczna, co wskazuje na istotny wkład pracy we wszystkie partie materiału badawczego. Materiał badawczy został przez Autorkę rozprawy poprawnie rozłożony i sam temat jest inspirujący, zwłaszcza w kontekście naukowego poznania i uporządkowania obfitego dorobku legislacyjnego w zakresie prawa cywilnego i norm kanonicznych odnoszących się bezpośrednio i pośrednio do instytucji przysposobienia i pieczy zastępczej w rodzinie. Bibliografia zaprezentowana w opracowaniu jest bardziej niż wystarczająca, wyczerpuje niemal kompletną bazę, istotną dla wystarczającej prezentacji obranego zagadnienia. Układ bibliografii i jej podział cząstkowy jest poprawny i właściwy.

Wnioski dla oceny merytoryczno-formalnej pracy doktorskiej

- Pani mgr-lic. BARBARA IMIELSKA we wszystkich częściach rozprawy, prezentowanej jako studium prawno-kanoniczne, podjęła się zrealizowania jak na razie nowatorskiego ujęcia tematu *sytuacji prawnej dziecka w rodzinie adopcyjnej i zastępczej w polskim i kościelnym porządku prawnym*. W przestrzeni dotychczas opublikowanych wydawnictw prawno-kanonicznych nie ma tak kompletnego i zintegrowanego tematycznie opracowania, natomiast szczegółowe prezentacje poszczególnych autorytetów z zakresu prawa rodzinnego i kanonistyki zostały przez Doktorantkę nie tylko zauważone, ale w sposób właściwy i z naukową odpowiedzialnością włączone do treści prezentowanej rozprawy naukowej. Nie zauważono, aby Doktorantka w najmniejszym nawet stopniu pokusiła się na przywłaszczenie cudzej myśli czy też prezentowanej autorskiej tezy. Natomiast, jeśli odnosiła się do dorobku innych autorów lub korzystała z osiągnięć uznanych autorytetów z zakresu prawa rodzinnego i cywilnego, jako znawców w tej dziedzinie badań, to zawsze potwierdziła tę czynność w sposób właściwy dla praktyki metodologicznej i poziomu odpowiedzialnych badań naukowych. Mając bowiem na uwadze rozwój danej dyscypliny i szczegółowych badań tematycznych, nie można współcześnie zrezygnować z takiego działania w zakresie interdyscyplinarnego korzystania z dorobku innych autorów, których ukazuje się na kanwie prawno-kanonicznych relacji, właściwych dla obranej szczegółowej tezy badawczej.
- Na zawartość merytoryczną przedstawionej do oceny rozprawy złożyły się wstęp, cztery rozdziały i zakończenie. Jak wskazałem wyżej w mojej ocenie wstęp do pracy doktorskiej w metodologicznym wymiarze wyczerpuje znane i przyjęte w metodologii tego typu rozpraw obowiązkowe elementy formalne. Autorka wykazała się świadomością badawczą, jasno postawiła oraz określiła cel i problem badawczy, krytycznie odniosła się do źródeł i

literatury przedmiotu, która stanowiła bazę dla przygotowywania rozprawy doktorskiej. Wskazał na wątek wiodący w rozprawie i wątek docelowy, jako ukoronowanie swoich badań, co było konsekwentną realizacją problemu określonego w temacie rozprawy. W merytorycznej treści rozprawy poprawnie i ściśle korzystała z zasobu źródłowego (cywilnego i kanonicznego) oraz wiarygodnie dokumentowała podjęty sposób działania. Autorka zwięźle zaprezentowała merytoryczną treść rozprawy, wskazała na zastosowane metody, określiła *novum* swego opracowania, postawiła istotne dla naukowej rozprawy doktorskiej pytanie, które zwiastowało sam problem badawczy i opracowywane zagadnienie.

- Treść poszczególnych rozdziałów, układ metodologiczny rozprawy, istotne dla następujących po sobie części zagadnienia szczegółowe, wskazują, że rozprawa całościowo stanowi zintegrowane i spójne opracowanie postawionego tematu. Doktorantka podjęła się ukazania istotnych elementów merytorycznych w zakresie samego pojęcia i instytucji małżeństwa, co jest współcześnie ważne w sytuacji zagrożenia tak dla samego pojęcia jak i warstwy treściowej zagadnienia. Ta część opracowania nie jest zwykłą relacją o instytucji małżeństwa w przepisach cywilnych i normach kanonicznych lecz ukierunkowuje rozumienie tej instytucji w kontekście podjętych zagadnień szczegółowych, a mianowicie przysposobienia i sprawowania pieczy zastępczej wobec dzieci z innych rodzin generacyjnych. Stąd w tym miejscu m.in. zagadnienia: *komplementarność zasad prawa małżeńskiego, pokrewieństwo, powinowactwo i adopcja jako przeszkody małżeńskie, czy też nowa sytuacja jaką stwarza problem prawnego rozwiązania małżeństwa już po dokonanej adopcji czy sprawowanej pieczy zastępczej z jej skutkami prawnymi wobec potomstwa prawnego.*
- Wartościowe i inspirujące stają się rozważania i propozycje Doktorantki w zakresie *prawnych aspektów* rodzicielstwa, zwłaszcza omówione zagadnienia z zakresu *regulacji cywilno-prawnych dotyczących ojcostwa* i zakresu sprawowanej władzy rodzicielskiej z odniesieniem do skutków prawnych w kanonicznym porządku, który zdecydowanie określa i ustala aktualną pozycję kanoniczną wiernego we wspólnocie Kościoła Bożego.
- Na zauważenie zasługuje również IV część rozprawy: *rodzina zastępcza i inne formy pieczy zastępczej.* Doktorantka w sposób merytoryczny, prawnie i kanonicznie poprawny, dokonała merytorycznej charakterystyki tej instytucji, tak ważnej dla doraźnej pieczy nad zagrożonym potomstwem z rodzin generacyjnych i społecznie dysfunkcyjnych. Zakres przedmiotowy tych rozważań odzwierciedla paletę sytuacji, które można dostrzec w praktyce życia i działania społecznego, tak instytucji kościelnych, jak i państwowych lub działań organizacji pozarządowych. W zakresie opisu

naukowego Autorka odniosła się nie tylko do sytuacji obecnych w normach i przepisach prawnych, ale w rodzących się relacjach interpersonalnych, które dla normalizacji stanu psychicznego i prawnego dziecka są istotne. W zakres takich działań wpisuje się również możliwość zrealizowania troski o duchowy wymiar i kształt osobowego rozwoju dziecka powierzonego pieczy zastępczej. Tak jak wskazałem wcześniej osobiście brakuje mi w każdym rozdziale wniosków zwieńczających merytorycznie prezentowane istotne części opracowania doktorskiego. Są one jednak w samym zakończeniu rozprawy.

- W ocenie merytoryczno-formalnej pragnę zwrócić uwagę na bibliografię prezentowanej rozprawy doktorskiej. Również ta część rozprawy jest bardzo wartościowa. Bogactwo przytoczonych źródeł i literatury przedmiotu wskazuje na fakt odpowiedzialnej postawy Autorki wobec postawionego problemu badawczego i zakresu jego wiarygodnej realizacji.

Sentencja końcowa

Prezentowana rozprawa doktorska Pani mgr-lic. BARBARY IMIELSKIEJ stanowi potrzebne opracowanie krytyczne z zakresu polskiego prawa cywilnego i norm kanonicznych istotnych dla naukowej interpretacji instytucji przysposobienia i sprawowania pieczy zastępczej wobec potomstwa, które pochodzi z innych rodzin generacyjnych. Rozprawa stanowi godne zauważenia osiągnięcie badawcze, z którego będą mogli skorzystać zarówno teoretycy, jak i praktycy zajmujący się stosowaniem prawa rodzinnego i kanonicznego w tej materii. Uwagi krytyczne wniesiono z życzliwością i troską o merytoryczną jakość opracowania specjalistycznego. Uważam, że praca znacząco spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim w Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z *Ustawą o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* z dnia 14 marca 2003 roku.

Jestem przekonany, że Doktorantka może być dopuszczona do następnych etapów przewodu doktorskiego, dlatego taki wniosek stawiam do Prześwietnej Rady Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

W-25, 6. XI. 2017 r.

Papieski Wydział Teologiczny
ul. Katedralna 9, 50-328 Wrocław
ks. Wiesław Wenz
ks. prof. zw. dr hab. Wiesław Wenz
Kierownik Katedry Prawa Kanonicznego
i Prawa Wyznaniowego